

EUROPEISKA DATATILLSYNSMANNEN

Sammanfattning av Europeiska datatillsynsmannens yttrande om förslaget till omarbetning av Bryssel IIa-förordningen

(Den fullständiga texten till detta yttrande finns på engelska, franska och tyska på Europeiska datatillsynsmannens webbplats www.edps.europa.eu)

(2018/C 120/07)

SAMMANFATTNING

Bryssel IIa-förordningen är hörnstenen i det rättsliga samarbetet i familjerättsliga ärenden i Europeiska unionen. Förordningen fastställer enhetliga bestämmelser om domstols behörighet vid äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap samt vid tvister om föräldraansvar i gränsöverskridande situationer. Det övergripande målet med omarbetningen av Bryssel IIa-förordningen är att avlägsna kvarvarande hinder för den fria rörligheten för rättsliga avgöranden i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande och att bättre skydda barnets bästa genom att förenkla förfarandena och effektivisera dem.

De nya regler som föreslås syftar till att främja ett bättre samarbete mellan de centralmyndigheter som utbyter information inom och mellan medlemsstaterna, och detta utan att inrätta något it-system. Kommissionen har inte konsulterat datatillsynsmannen om förslaget. Till följd av de farhågor om förhållandet mellan förslaget till omarbetning och unionslagstiftningen om skydd av personuppgifter som uttryckts under diskussionerna i rådets arbetsgrupp för civilrättsliga frågor har rådet lämnat in en formell begäran om yttrande till datatillsynsmannen. Datatillsynsmannen välkomnar rådets begäran om samråd.

Fokus för detta yttrande ligger på att lämna särskilda rekommendationer för att stärka lagligheten av den behandling som föreskrivs i artiklarna 63 och 64 i förslaget. Dessutom lämnar datatillsynsmannen rekommendationer om särskilda lämpliga åtgärder för att skydda de grundläggande rättigheterna för dem som berörs av insamlingen av uppgifter och deras intressen.

Mot bakgrund av artiklarna 6.3 och 9.2 g i den allmänna dataskyddsförordningen och med beaktande av förslaget sammanhang, dess målsättning och den omständigheten att barn finns med bland dem som berörs av insamlingen av uppgifter och som påverkas av förslaget, rekommenderar datatillsynsmannen att det i förordningen infogas särskilda bestämmelser om behandlingens syfte och vilka typer av uppgifter som kommer att behandlas. Datatillsynsmannen rekommenderar särskilt att det förtydligas huruvida den samarbetsram som inrättas genom kapitel V i förslaget endast gäller frågor om föräldraansvar eller huruvida den också gäller internationella bortföranden av barn. Med beaktande av att kapitel V förefaller att omfatta båda dessa samarbetsområden anser datatillsynsmannen således att artikel 63.3, i syfte att öka rättssäkerheten och uppfylla de krav som följer av principen om ändamålsbegränsning, skulle kunna ändras så, att syftena begränsas till "samarbete i enskilda ärenden om föräldraansvar och internationella bortföranden av barn". Datatillsynsmannen skulle dessutom välkomna en uttrycklig hänvisning i förordningen till principen om datakvalitet och principen om uppgiftsminimering.

Datatillsynsmannen är tillfreds med att det i artikel 63.4 i det aktuella förslaget fastställs som en princip att den person som berörs av insamlingen av uppgifter ska underrättas om översändandet av informationen. Denna skyldighet får i undantagsfall skjutas upp till dess att begäran har utförts. Denna begränsning, som syftar till att säkerställa en rimlig avvägning mellan rätten för den som berörs av insamlingen av uppgifter att underrättas om översändandet och medlemsstaternas intresse av att utbyta information, förefaller inte i sig föranleda några grundläggande frågor mot bakgrund av de allmänna principerna om laglighet, korrekthet och öppenhet. Datatillsynsmannen anser emellertid att hänvisningen till "den nationella lagstiftningen i den anmodade medlemsstaten" kan skapa osäkerhet, eftersom den ger intrycket att det är tillåtet att införa nationella begränsningar av skyldigheten att underrätta den berörda personen. Datatillsynsmannen rekommenderar att det anges att hänvisningen i artikel 63.4 till den anmodade medlemsstatens nationella lagstiftning inte innebär att ytterligare begränsningar av rätten till underrättelse får införas på nationell nivå. Den särskilda åtgärd som planeras för att säkerställa att den behandling som föreskrivs i denna bestämmelse är rättvis måste tillämpas enhetligt i hela unionen.

Datatillsynsmannen rekommenderar dessutom att det i förordningen fastställs som en princip att den som berörs av insamlingen av uppgifter ska ha rätt till tillgång till den information som översänds till den anmodande myndigheten i en medlemsstat. Datatillsynsmannen rekommenderar vidare att förslaget, i den mån begränsningar av rätten till tillgång och rättelse anses nödvändiga i det särskilda sammanhang som förslaget avser, kompletteras med en särskild och tydlig bestämmelse i vilken "begränsningarnas omfattning" fastställs i enlighet med artikel 23.2 c i den allmänna dataskyddsförordningen.

1. INLEDNING OCH BAKGRUND

1. Den 30 juni 2016 lämnade kommissionen till rådet in ett förslag till rådets förordning om behörighet, erkännande och verkställighet av avgöranden i äktenskapsfrågor och frågor om föräldraansvar, och om internationella bortföranden av barn (omarbetning). Förslaget är en omarbetning av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (den så kallade Bryssel IIa-förordningen) (nedan kallat *förslaget*).
2. Bryssel IIa-förordningen är hörnstenen i det rättsliga samarbetet i familjerättsliga ärenden i Europeiska unionen. Förordningen fastställer enhetliga bestämmelser om domstols behörighet vid äktenskapsskillnad, hemskillnad eller annullering av äktenskap samt vid tvister om föräldraansvar i gränsöverskridande situationer. Den underlättar fri rörlighet för domar, officiella handlingar och överenskommelser i unionen genom att fastställa bestämmelser om hur de ska erkännas och verkställas i andra medlemsstater. Den är tillämplig sedan den 1 mars 2005 på alla medlemsstater ⁽¹⁾ utom Danmark ⁽²⁾.
3. I sin rapport om tillämpningen av förordningen som antogs i april 2014 ⁽³⁾ utvärderade kommissionen hur förordningen fungerar i praktiken och ansåg att det är nödvändigt att ändra den. Utvärderingen visade att i fråga om de två stora områden som täcks av förordningen – äktenskapsfrågor och frågor om föräldraansvar – finns det akuta problem vad gäller sistnämnda område. Europeiska unionens domstol (EU-domstolen) har hittills meddelat 24 domar avseende tolkningen av förordningen, vilka också togs i beaktande.
4. Det övergripande målet med förslaget är att vidareutveckla det europeiska området med rättvisa och grundläggande rättigheter som grundas på ömsesidigt förtroende genom att avlägsna kvarvarande hinder för den fria rörligheten för rättsliga avgöranden i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande och att bättre skydda barnets bästa genom att förenkla förfarandena och effektivisera dem.
5. Genom förslaget avskaffas framför allt *exekvaturförfarandet* ⁽⁴⁾ för alla beslut som omfattas av förordningens tillämpningsområde och i stället införs ett automatiskt erkännande av alla domar från andra EU-medlemsstater. Förslaget förtydligar också ett antal frågor som rör gränsöverskridande bortföranden av barn, i syfte att öka effektiviteten i återlämnandet av bortförda barn.
6. De nya reglerna syftar till att främja ett bättre samarbete mellan de centralmyndigheter som utbyter information inom och mellan medlemsstaterna, och detta utan att inrätta något it-system. Rådets arbetsgrupp för civilrättsliga frågor har dock under sina diskussioner uttryckt farhågor om förhållandet mellan förslaget till omarbetning och unionslagstiftningen om skydd av personuppgifter.
7. Den 11 januari 2018 lämnade rådet in en formell begäran om yttrande till datatillsynsmannen, särskilt beträffande artikel 63.3 och 63.4 i förslaget, som innehåller bestämmelser om hur information som samlas in av centralmyndigheterna vid gränsöverskridande ärenden får användas och hur underrättelse till dem som berörs av insamlingen av uppgifter ska ske.
8. Datatillsynsmannen välkomnar det faktum att han konsulterats av rådet. Fokus för detta yttrande ligger på att lämna särskilda rekommendationer för att stärka lagligheten av den behandling som föreskrivs i artiklarna 63 och 64 i förslaget (avsnitt 2). Dessutom lämnar datatillsynsmannen rekommendationer om särskilda lämpliga åtgärder för att skydda de grundläggande rättigheterna för dem som berörs av insamlingen av uppgifter och deras intressen (avsnitt 3).

4. SLUTSATS

Behandlingens laglighet

38. Som en huvudsaklig rekommendation och i syfte att stärka den planerade behandlingens laglighet (i enlighet med artiklarna 6.3 och 9.2 g i den allmänna dataskyddsförordningen) och med beaktande av förslagets sammanhang och målsättning, rekommenderar datatillsynsmannen att omfattningen av och syftet/syftena med det samarbete som inrättas enligt kapitel V i förslaget förtydligas:
 - Datatillsynsmannen rekommenderar att det förtydligas huruvida den samarbetsram som inrättas genom kapitel V i förslaget endast gäller frågor om föräldraansvar eller huruvida den också gäller internationella bortföranden av barn. Med beaktande av att kapitel V förefaller att omfatta båda dessa samarbetsområden anser datatillsynsmannen att artikel 63.3, i syfte att öka rättssäkerheten och uppfylla de krav som följer av principen om ändamålsbegränsning, bör ändras så, att syftena begränsas till "*samarbete i enskilda ärenden om föräldraansvar och internationella bortföranden av barn*" och således inte ska omfatta "*äktenskapsfrågor*", som är det andra stora område som täcks av förordningen. Definitionerna av "behörig myndighet" etc. bör anpassas i enlighet därmed.

⁽¹⁾ Vad gäller de medlemsstater som anslutit sig till unionen efter den dagen tillämpas förordningen från anslutningsdagen.

⁽²⁾ Danmark deltar inte i denna förordning, vilken därmed inte är bindande för eller tillämplig på Danmark.

⁽³⁾ COM(2014) 225 final.

⁽⁴⁾ Ett förfarande som innebär att en utländsk dom måste erkännas formellt av den verkställande medlemsstaten.

39. Som en ytterligare rekommendation för att stärka behandlingens laglighet:

- Datatillsynsmannen skulle välkomna en uttrycklig hänvisning i artikel 64.1 i förslaget till principen om datakvalitet och principen om uppgiftsminimering.

Särskilda lämpliga åtgärder för att skydda de grundläggande rättigheterna för dem som berörs av insamlingen av uppgifter och deras intressen

40. Som en huvudsaklig rekommendation:

- Datatillsynsmannen rekommenderar att det anges att hänvisningen i artikel 63.4 till den anmodade medlemsstatens nationella lagstiftning inte innebär att ytterligare begränsningar i rätten till underrättelse får införas på nationell nivå. Den särskilda åtgärd som planeras för att säkerställa att den behandling som föreskrivs i denna bestämmelse är rättvis måste tillämpas enhetligt i hela unionen.

41. Som en ytterligare rekommendation föreslår datatillsynsmannen att förslaget kompletteras med särskilda åtgärder för att skydda rätten till tillgång och rättelse av uppgifter för dem som berörs av insamlingen av uppgifter:

- Datatillsynsmannen rekommenderar att det i förordningen fastställs som en princip att den som berörs av insamlingen av uppgifter ska ha rätt till tillgång till den information som översänds till den anmodande myndigheten i en medlemsstat. Datatillsynsmannen rekommenderar vidare att förslaget, i den mån begränsningar av rätten till tillgång och rättelse anses nödvändiga i det särskilda sammanhang som förslaget avser, kompletteras med en särskild och tydlig bestämmelse i vilken "begränsningarnas omfattning" fastställs i enlighet med artikel 23.2 c i den allmänna dataskyddsförordningen.

Bryssel den 15 februari 2018.

Giovanni BUTTARELLI

Europeisk datatillsynsman
